

Florän i Rämäð

Inga-Britt Peterson, Älvdalen

(Följande artikel har publicerats i Rämna fäbodlags tidning **Lurudden**, och återges här välvilligt av författaren.)

Jordmänen i Rämäð är bemängd med näring från diabasstråket Granberg. Kalkkrävande örter har sina biotoper i trakten. Även röding och öring finns i vattnen runt Granberg. Alla oradbäckar och oradtjärnar i omgivningarna talar sitt tydliga språk angående vattenkvaliteten.

Fältgentiana. Fältstälört. *Gentianella campestris. Stynggrasö.*

Typväxt för utrotningshotade växter i Dalarna. Fanns i stort antal vid vår stuga (Tiennby) under lieslåttern. Medicinalväxt. Håll och stygn = Lunginflammation. *Famun, Länsmans Kersti Olsdotter, iemteð diem og kokedð medicin*, berättade Janns Alfred.

Pyramidsuga. *Ajuga pyramidalis. Spraindjrasö.*

Korna betade i en ring runt dessa. I torkat tillstånd utgjorde de ingen fara. Ett par kor på Sturbokk i Käteli dog under bete. Den vattenväxande umbellaten benämnd sprängört i flororna var så sällsynt att den knappast uppmärksammats och namngivits i Älvdalen.

Kattfot. *Annenaria dioica. Erålinggstuppur.*

Riklig förekomst tidigare. På torra väglänter. Även ute i mager gräsmiljö. Tål ej snörslätter.

Dvärgnäckros (gul). *Nuphar pumilum.* Sällsynt.

Vid båthusen i östra delen av Ågaundjin.

Notblomster. *Lobelia dortmanna.* Blålockeart.

Växer i oligotrofa (näringsfattiga) klarvattenssjöar, där de ljusblå blommorna svävar över vattenytan.

Backnejlika. *Dianthus deltoides. Roðlinedö*

Klockpyrola. *Pyrola media.* Sällsynt.

Vid vår stuga bl.a. och på vägbrink bortom västra grinden. Fanns i mängd framför Ull Astrids stuga liksom fältstälörten. Lieslätter tarvas.

Ögonoyrola. *Moneses uniflora.* Numera sällsynt.

Under storgrana. Lokal vid gärsgården. Försvann hos oss (Tiennby) efter granfällning.

- Kung Karls spira.** *Pedicularis sceptrum-carolinum*. Går ej att plantera om.
- Låsbråken.** *Botrychium lunaria*. Liten ormbunkeart.
Fanns i mångfald vid vår stuga (Tiennby) när vi slog med lie liksom även kattfoten
- Swarthö.** *Bartsia alpina*. Väster om Fnagg
- Slätterfibbla.** *Hypochoeris maculata*. *Ljuotmanspisska*. Värna denna ståtliga fibbleart.
- Rödfibbla.** *Hieracium aurantiacum*. Tiennby.
- Liljekonvalj.** *Convallaria majalis*. *Bukkblådsbliuom*.
- Ängsvädd.** *Succisa pratensis*. *Blåknapper*. Låt den gå i frö för återväxtens skull.
- Fältarv.** *Cerastium arvense*. Torra vägkanter. Sporadisk.
"Karamelldoftande".
- Mosippa.** *Pulsatilla vernalis*. *Työloötupp*. **Fridlyst.**
- Mästerrot.** *Peucedanum ostruthium*. *Skuotruotgrasö*. *Stekkert*.
Medicinalväxt. På de flesta fåbodvallar.
- Bockrot.** *Pimpinella saxifraga*. *Pimpnilla*. Medicinalväxt. Kort gracil umbellat. Från bladrosett.
- Vitsippa.** *Anemone nemorosa*. *Majbliuom*. (övänd fullt i tekkt).
- Frossört.** *Scutellaria galericulata*. Vid Lukuausaö.
- Linnea.** *Linnaea borealis*. *Småraisbliuom*.
- Skogsklöver.** *Trifolium medium*. Väster om sjön ovan
Märrebjärrewailjä. Rar.
- Skogsförgätmigej.** *Myosotis sylvatica*. Ravin norr om Jakobsvägen.
Rar
- Sileshår.** *Drosera rotundifolia*. *Stjyrgrasö*.
- Topplösa.** *Lysimachia thyrsoflora* *Watuömotjeö*.
Taungeråtjärn vid utloppet. Liten lokala i norra delen av sjön.
Jäkops-Lass-tjittn.
- Stensöta.** *Polypodium vulgare*. *Ellkryöä*, *Lisslsker*.
- Sötvedel.** *Astragalus glycyphyllos*.
Vid foten av *Lisslsker* och i *Svarttiennåsen*. På kalkgrund. Sällsynt nordligt belägna.
- Bergglim.** *Silene rupestris*. *Lisslsker*.
- Kärrespira.** *Pedicularis palustris*. *Graswarg*. Gulblommig variant (ochroleuca) vid *Stamtjärn*.

Mjölkkört. *Epilobium angustifolium*. Ömotjeö.. Laxrosa variant vid *Stamtjärn*.

Fjällskära. *Saussurea alpina*. Väldoftande.

Trolldruva. *Actaea spicata*. Bergslutning väster om *Stamtjärn*. Sällsynt.

Tolta. *Cicerbita alpina*. Massor efter Granbergsvägen tidigare.

Orkideer, samtliga fridlysta:

Jungfru Marie Nycklar. Förr allmän i hela täkten.

Nattviol. Tidigare vanligt förekommande.

Grönkulla.

?**Ängsnycklar/Blodnyckla?** Röd. Myr väster om Fnagg.

Korallrot. Här och var. Liten och svårupptäckt. Ymnig biotop på stigen upp mot Granberg.

Tvåblad.

Spindelblomster.

Myggblomster.

Ordet blomma i älvdalskan är maskulinum. Allt vackert i naturen är män; *len bliuomme – andar bliuommin. Andar bliuommin ir ie blåklukk*.

Träden däremot, de värmande och närande, är kvinnor; *ie asp, ie ålder, ie raungin, ie sellda etc.*

Var rädd om den kraftigt växtliga sälgen. *Blommar på bar kvist*. Till gagn för bin och humlor när de tumlar ut från vintersömnerna och följaktligen till ovärderlig nytta för människan. Skapa gärna en *Selldkall* av en gammal avsigkommen sälg.

Se upp med örterna vid slåttern. Märk ut intressanta växtlokaler. Kattfoten är starkt hotad bl.a. på grund av trycket på dess tidigare ymniga biotoper i vägslänterna. Jag minns hur vi som barn tillverkade "namntavlor" av denna eternell.

Snöret är ett hot mot ängsfloran, som i vägkanterna funnit en solbelyst lokalitet undan förkvävande växtlighet. Ett annat är **lupinen**. Lupinen med sitt täta bladverk och sina djupa rötter har blivit ett problem mångestädes och bildar hela åkrar på sina håll. Sägs ha framkorsats i Amerika

och är således ingen naturlig ört och framförallt inte hemmahörande i floran på våra fåbodvallar. Efter vägen uppe vid Svarttjärnåsen verkar den ha funnit en bestående lokalitet. Vägverkets material är boven. Även ut genom västra grinden är den på väg. Där på vägkanterna finns rara örter, som inte har en chans om lupinen tar över.

En vädjan till alla och envar. Låt oss hjälpas åt att hålla växten stängin till den naturliga florans fromma.

Självklart bör man inte hindra folk från att odla lupiner. De som njuter av dessa färgrika och kraftiga örter. Men se till att de håller sig hemma hos husse och matte och inte smiter iväg ut på andra marker.

Låt oss verka för att örterna från mulens och liens landskap bibehålls.

Ljutmanspisska och stynggraseö fotade vid Rämna av Ulla-Britt Lindwall.